

RAPORT MERYTORYCZNY I FINANSOWY
FUNDACJI POGRANICZE
ZA 2015 ROK

Siedziba Fundacji

16-500 Sejny, ul. Piłsudskiego 37

Biuro Fundacji

16-500 Sejny, Krasnogruda 14

tel. 87 5650369

e-mail: fundacja@pogranicze.sejny.pl

www.pogranicze.sejny.pl

Bank i numer konta Fundacji

PKO SA II O/Suwałki

16-400 Suwałki, Kościuszki 72

nr konta: 95 1240 3363 1111 0000 2800 3579

Data rejestracji

5 czerwca 1990 r.

numer KRS

0000178248

numer identyfikacyjny w systemie REGON

P-005411430-95000000

59-2-834-79249

Zarząd Fundacji

Krzysztof Czyżewski – prezes

Bożena Szroeder – członek Zarządu

Wojciech Szroeder – członek Zarządu

Małgorzata Sporek-Czyżewska – członek Zarządu

Spis treści

WIOSKA BUDOWNICZYCH MOSTÓW – NIEWIDZIALNY MOST. W RAMACH PROGRAMU „OPOWIEŚCI O WSPÓLISTNIENIU. MEDEA: OBCA – INNA – SWOJA”	5
MIŁOSZ SZUKANIE OJCZYZNY – NOWA ODSŁONA WYSTAWY W KRASNOGRUDZKIM DWORZE	8
PROGRAM „MIŁOSZ – DIALOG – POGRANICZE” „Czerwcowy Miłosz”	10
„Pamiętanie Miłosza”	10
„Krasnogrudzki Miłosz” – warsztaty nauczyciel-uczeń	10
„Nielekcje z Miłoszem” – warsztaty	10
WARSZTATY EDUKACYJNO-ARTYSTYCZNE W KRASNOGRUDZKIM DWORZE	11
Maska-Kostium-Metafora. O Poszukiwaniu własnej tożsamości	11
Atlas Parku Krasnogrudzkiego	12
Wielka Księga Sześciu Jezior	13
POLSKO-UKRAIŃSKIE WARSZTATY ANIMACJI FILMOWEJ „MISTERIA DZIECIŃSTWA”	14
ATLANTYDA POGRANICZA – TRANSGRANICZNY SZLAK KULTUROWY	17
PODRĘCZNIK DIALOGU. ZAUFANIE I TOŻSAMOŚĆ. WYDANIE W JĘZYKU ROSYJSKIM	19
„OPOWIEŚCI O WSPÓLISTNIENIU 2015” W PARTNERSTWIE Z OŚRODKIEM „POGRANICZE – SZTUK, KULTUR, NARODÓW”	21
Kawiarnia Literacka „Piosenka o porcelanie”	21
Sejmik Literacki	23
Pracownie Krasnogrudzkie	24
AKADEMIA BUDOWNICZYCH MOSTÓW – WARSZTATY, STAŻE, WIZYTY STUDYJNE	26
PROGRAM WYDAWNICZY	27
RAPORT FINANSOWY	29

**WIOSKA BUDOWNICZYCH MOSTÓW – NIEWIDZIALNY MOST.
W RAMACH PROGRAMU „OPowieści o WSPÓłSTNIENIU.
MEDEA: OBCA – INNA – SWOJA”**

Projekt powstał w oparciu o doświadczenia Pogranicza w zakresie dialogu międzykulturowego. Fundacja Pogranicze od blisko 25 lat „buduje mosty” na różnych pograniczach świata (m.in. Europa Środkowo-Wschodnia, Bałkany, Kaukaz, Azja Środkowa, Południowy Tyrol, Nowy Jork, Birmingham, Berlin).

Projekt swój potencjał czerpie z symboliki mostu i mitu Medei, ma wymiar uniwersalny, natomiast w praktyce tworzenia jest silnie zakorzeniony w lokalnej wspólnocie. Projekt stworzy własną szkołę popularyzowania rzemiosła „budowniczych mostów” zarówno w wymiarze lokalnym jak i międzynarodowym, poprzez Pracownie Artystyczne, Akademię Mostu, Sympozjon Sztuki i Wiedzy, prezentacje i warsztaty.

Realizowany był od 13 do 23 sierpnia 2015 roku w Krasnogrudzie. Działanie skupione było wokół trzech podstawowych elementów jakimi były: praca warsztatowa, spotkania i debaty oraz otwarty pokaz powstałej instalacji „Niewidzialny Most”. Gośćmi Wioski była grupa 125 osób z Ukrainy, Białorusi, Litwy, Norwegii, Izraela, Ugandy, Kolumbii, USA oraz Polski w tym liczna społeczność lokalna z Krasnogrudy, Sejn i okolic, dzieci, młodzież i dorośli.

Główną część działań stanowiły warsztaty artystyczne i edukacyjne, prowadzone w 12 pracowniach krasnogrudzkich: Biblioteka Mostu, Pracownia Głębokiej Pieśni, Pracownia Maski, Pracownia Ziemi, Pracownia Misteriów Dzieciństwa, Pracownia Muzyki Miejsca, Pracownia Obrazu i Dźwięku, Pracownia Opowieści, Pracownia Tkania, Pracownia Przyrody, Pracownia Filmu, Spiżarnia Krasnogrudzka. Skupione na pracy nad pamięcią i opowieścią miejsca warsztaty krasnogrudzkie prowadzone były przez liderów poszczególnych pracowni (z zespołu Pogranicza) we współpracy z gośćmi specjalnymi: Marcin Siuchno (Polska) – ornitolog; Lars Jakub Hvinden-Haug (Norwegia) – architekt; Loreta Zdanaviciene (Litwa) – artystka malarka, Ricardas Zdanavicius (Litwa) – konserwator sztuki, artysta malarz; Krzysztof Topolski (Polska) – elektroakustyczny improwizator, perkusista.

Drugim ważnym elementem Wioski były spotkania i debaty w formie rozmów oraz prezentacji muzycznych i filmowych. Wieczory wypełnił cykl spotkań zatytułowany „Opowieści o Niewidzialnym moście” których mistrzami – „Neimarami” byli: Krzysztof Czyżewski (Krasnogruda, Polska) – praktyk idei, eseista i podróżnik; twórca Fundacji „Pogranicze” i Ośrodka „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów” w Sejnach (15 sierpnia); Lidia Ostałowska (Warszawa, Polska) – polska dziennikarka, reportażystka, pisarka, działaczka społeczna, jedna z fundatorek Fundacji ITAKA (16 sierpnia); Christopher Merrill (Iowa, USA) – amerykański tłumacz, pisarz i podróżnik. Docierał do miejsc ogarniętych konfliktami sąsiedzkimi (17 sierpnia); Jessica Akaahwa (Uganda) – profesor historii teatru afrykańskiego na Makerere University w Ugandzie, dawniej mieszkanka Ruandy, to dziś architekt przestrzeni współlistnienia i dialogu na pograniczu Konga i Sudanu (18 sierpnia); Gwen Burnyeat (Bogota, Kolumbia) – liderka ruchu Peace Brigades International, zaangażowana w budowanie tzw. „Wspólnoty Pokoju” w Uruba w Kolumbii wśród rolników wysiedlonych przemocą z ich ziemi (19 sierpnia); Yaarah Bar-on (Tel Awiw, Izrael) – historyczka zajmująca się procesami społeczno-politycznymi w regionie śródziemnomorskim, rektor Oranim Academic College of Education (20 sierpnia); Zespół UTARA – Pieśni Sutartinės – składająca się z trzech osób grupa wokalna wykonuje autentyczne litewskie pieśni polifoniczne sutartinės od ponad 30 lat. Jest to działanie badawcze o charakterze etnograficznym (21 sierpnia).

Część trzecia działania to finalna prezentacja Misterium Niewidzialnego Mostu, która odbyła się 22 sierpnia w przestrzeni otwartej krasnogrudzkiego parku. Stworzony wspólnie przez uczestników Wioski w procesie dziesięciodniowych warsz-

tatów spektakl-widowisko zbudowany został z żywiołów miejsca, jego pamięci, symboli, dźwięków, muzyki, przyrody oraz wielokulturowych doświadczeń uczestników. Plenerowe widowisk oparte zostało na wielowymiarowej historii przejścia od kosmicznego prapoczątku czystego świata dzieciństwa, poprzez moment pierwszego gestu przerywającego ustanowioną harmonię, aż do odnalezienia na nowo momentu ukojenia, które zbliznia i spaja. Opowieść o symbolicznej figurze mostu jako odbudowywaniu zburzonego, potrzebie dotarcia na drugi brzeg, spotkaniu Innego i oswojeniu dramatu wyjścia w nieznane, była działaniem otwartym dla szerokiej publiczności, uczestniczyło w niej około 300 osób.

*Wiosną 2015 roku rozpoczęliśmy pracę nad przygotowaniem miejsca dla mostu. Mościliśmy. To znaczące, że słowo, które w naszym języku oznacza urabianie bądź też ukształcanie (tak jak w niemieckiej tradycji *Buildung*) miejsca do dobrego bycia, ma swoje źródło w słowie *most*, wspólnym dla wszystkich języków słowiańskich.*

Mościliśmy więc miejsce dla mostu. Robiliśmy to w tej części parku krasnogrudzkiego, za dworem i Ptasznikami, która pozostała najbardziej dzika, od lat niepielęgowana ręką człowieka. Na wysokiej skarpie opadającej ku małej rzeczce, będącej już częścią królestwa bobrów, nie tyle ukształtowaliśmy, ile odstąpiliśmy ukryte w ziemi półpierscie zstępujące w dół, do centralnego miejsca między dwoma starymi jesionami, gdzie wytyczyliśmy krąg. Tak powstał pierwszy brzeg przestrzeni mostu, kultywowany przez nas od wiosny, ze świeżo zasianą trawą, który dzięki prawom geomancji stał się prawdziwym miejscem siły, niezwykłym amfiteatrem ze znakomitą akustyką oraz innymi energiami światła i przestrzeni działającymi między taflą jeziora Hołny, południowym stokiem skarpy, tylną ścianą Ptaszników i głęboką niszą w sercu dziczającego parku. Drugi brzeg, za Bobrową Rzeczką pozostawiliśmy nietknięty, północny, trudno dostępny. Kładka, którą zbudowaliśmy przez bród rzeczki biegnie zygzakiem, gubi linię prostą, bowiem po prostej – jak mówią ludzie starowieku – przechodzą złe moce, a może i sam diabeł. Kto na pograniczu idzie prosto do celu, najszybciej zgubi drogę.

Fragment publikacji towarzyszącej projektowi
„Krasnogrudzki most. Niezbędnik budowniczego”

MIŁOSZ | SZUKANIE OJCZYZNY – NOWA ODSŁONA WYSTAWY W KRASNOGRUDZKIM DWORZE

Wystawa w rozszerzonej formule prezentuje nowatorskie spojrzenie na całokształt dzieła i życia Czesława Miłosza. Ma charakter stałej ekspozycji w odrestaurowanym dworze rodzinnym poety w Krasnogrudzie. Jest dostępna dla wszystkich grup odbiorców przez cały rok.

Celem wprowadzonych do wystawy zmian i uzupełnień było stworzenie warunków do pracy z różnymi grupami wiekowymi odwiedzającymi krasnogrudzki dwór. Doświadczenia minionych trzech lat funkcjonowania wystawy skłoniły nas do dania niektórym przestrzeniom wystawowym możliwości działań interaktywnych poprzez utworzenie warsztatowych przestrzeni. Dlatego większość przestrzeni wystawowych w nowym kształcie zyskała możliwość prowadzenia działań interaktywnych z grupami w odniesieniu do tematów którym jest przeznaczona.

Poszczególne pokoje zyskają swoje tematy:

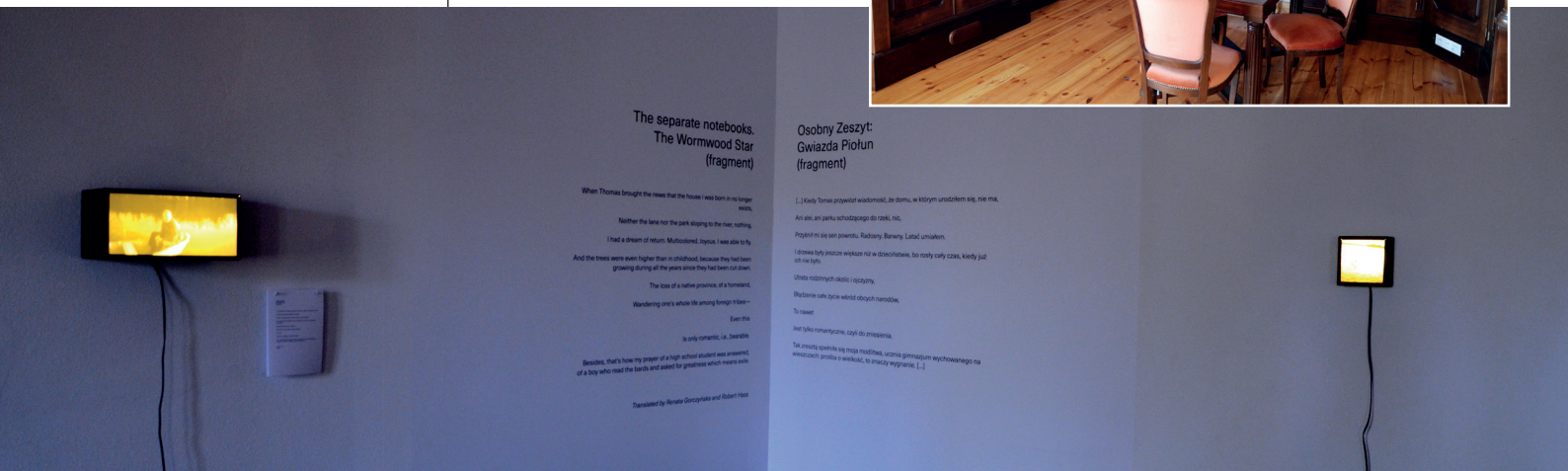
- *Powracający* – powrót poety do ludzi i miejsc młodości i dzieciństwa „W starości wybrałem się do miejsc, po których kiedyś błędziła moja wczesna młodość” [wiersz Powrót]
- *Podróżny* – pojęcia ojczyzny, domu, podróży, powrotu, zakorzenienia w związku z biografią Noblisty i jego twórczością.
- *Wygnań* – problematyka wydziedziczenia, zagubienia kontaktu współczesnego człowieka z duchowością oraz utratą wyobraźni religijnej. Odniesienie do XX wieku jako czasu katastrof, wojen, totalitaryzmów, zmian granic, wygnań i powrotów jakie były udziałem długiego życia Miłosza.
- *Miłosny* – przestrzeń dedykowana ważnym kobietom w życiu Miłosza, które spotykał na swej drodze, którym dedykował wiersze.
- *Gościnny* – przestrzeń poświęcona pamięci miejsca i dawnych mieszkańców Krasnogrudy, rodzinie.
- *Filolog [Biblioteka]* – przestrzeń realnego księgozbioru, możliwość skorzystania ze zdigitalizowanych zbiorów wokół tematów dziedzictwa dawnej Rzeczypospolitej.
- *Przyrodnik* – przestrzeń dedykowana edukacji przyrodniczej, tematyce dzieciństwa, wrażliwości na świat natury z gablotami wypełnionymi zielnikami, zbiorem kamieni, gniazd ptaków, roślin
- *Spizarnia* – przestrzeń zapachów i smaków, starych przepisów, konfitur, ziołowych naparów, bogactwo regionalnej wiedzy kulinarnej.
- *Kawiarnia literacka pod nazwą „Piosenka o porcelanie”* – przestrzeń wieczorów poetyckich, literackich, debat, dyskusji i kameralnych koncertów.

Na ścianach w każdej przestrzeni wystawowej znajdują się: kartki z wierszami do zrywania – dużych rozmiarów wiersze – tabliczki z wierszami; lightboxy ze zdjęciami. Przestrzenie warsztatowe wypełniają gabloty które mieszczą materiały do prowadzenia zajęć.

Wystawa jest integralną częścią programu działań edukacyjnych związanych z twórczością, biografią i myślą Czesława Miłosza dla grup dzieci, młodzieży i dorosłych odwiedzających Międzynarodowe Centrum Dialogu w Krasnogrudzie.

PROGRAM „MIŁOSZ – DIALOG – POGRANICZE”

- **„Czerwcowy Miłosz”**

Cafe Europa wieczór poetycki „WIELKIE KSIĘSTWO POEZJI: OSEWSKA – PLATELIS DUDKO.

Spotkanie w kręgu litewskobiałoruskopolskim” z udziałem autorów Janiny Osewskiej, Kornelijusa Platelisa i Bogdana Dudko prezentujących nowe tomiki wierszy.

- **„Pamiętanie Miłozza”**

Sympozjon w rocznicę śmierci Poety spotkanie w krasnogrudzkiej kawiarence „Piosenka o porcelanie” z udziałem m.in. Barbary Toruńczyk (Zeszyty Literackie), Agnieszki Kosińskiej (osobista sekretarka poety, autorka nowo wydanej książki „Miłosz w Krakowie”), Christophera Merrilla (pisarz amerykański, dyrektor programu literackiego Uniwersytetu Iowa), Krzysztof Czyżewski (autor książki „Miłosz Tkanka łączna») oraz Chóru Krasnogrudzkiego „Kaimynai – Sąsiedzi” (chór złożony z mieszkańców wiosek wokół Krasnogrudy, działający w ramach pracowni Pieśni Głębokiej w Międzynarodowym Centrum Dialogu). Wieczorne czytanie poezji Czesława Miłozza w przestrzeni otwartej krasnogrudzkiego amfiteatru.

- **„Krasnogrudzki Miłosz” – warsztaty nauczyciel-uczeń**

Do udziału w warsztatach zostali zaproszeni, nauczyciel wraz z uczniem z różnych szkół regionu Podlasia. Uczestnicy zapoznali się z doświadczeniami pracy edukacyjnej Międzynarodowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie związanej z życiem i twórczością Czesława Miłozza, jego poezją oraz dziedzictwem kulturowym polsko-litewskiego pogranicza.

W spotkaniu obok animatorów kultury z sejneńskiego Pogranicza wzięli udział pisarze, badacze, historycy i tłumacze: Andrzej Franaszek, Egidijus Aleksandravicius, Zbigniew Fałtynowicz, Marta Ługowska, Vyturys Jarutis. Warsztaty były próbą wypracowania nowatorskiej formuły pracy z tekstem: „Rozmowa z wierszem” (zajęcia dla uczniów licealnych).

- **„Nielekcje z Miłozzem” – warsztaty**

Cykl warsztatów interaktywnych edukacyjno-artystycznych związanych z Krasnogrudą jako miejscem rodzinnym Czesława Miłozza, adresowanych do różnych grup wiekowych. Tematy związane z przedwojenną historią dworu, opowieściami z krainy dzieciństwa, rodzinnością Europy, młodzieńczymi inspiracjami przyrodą, polsko-litewskim pograniczem.

WARSZTATY EDUKACYJNO-ARTYSTYCZNE W KRASNOGRUDZKIM DWORZE

Maska-Kostium-Metafora. O poszukiwaniu własnej tożsamości

W cyklu warsztatów artystyczno-edukacyjnych prowadzonych przez artystów i edukatorów (psycholog, filmowiec, artysta plastyk, animator kultury żydowskiej i muzyk, etnograf), brała udział grupa młodzieży i dzieci pochodzących z Sejn i wiosek położonych wokół Krasnogrudy. Przeprowadzony został cykl warsztatów artystycznych, w ramach których powstały obiekty-maski odwołujące się do obrzędowości poszczególnych grup narodowościowych zamieszkujących Suwalszczyznę, zarówno w przeszłości (Żydzi), jak i obecnie (Polacy, Litwini, Rosjanie). Powstały obiekty, ceramiczne, kamienne oraz wykonane z tkaniny. Wszystkie one złożyły się na wystawę prezentowaną w przestrzeni galerii Białej Synagogi w Sejnach. Ekspozycja posłużyła przygotowaniu lekcji edukacyjnej o tradycjach kulturowych miejsca, uczestniczyły w niej szkoły z regionu.

Realizacja projektu umożliwiła spotkanie różnych wiekowo uczestników we wspólnej kreacji artystycznej. Dała możliwość indywidualnej osobistej wypowiedzi artystycznej i pogłębienia wiedzy o tradycjach kulturowych Suwalszczyzny.

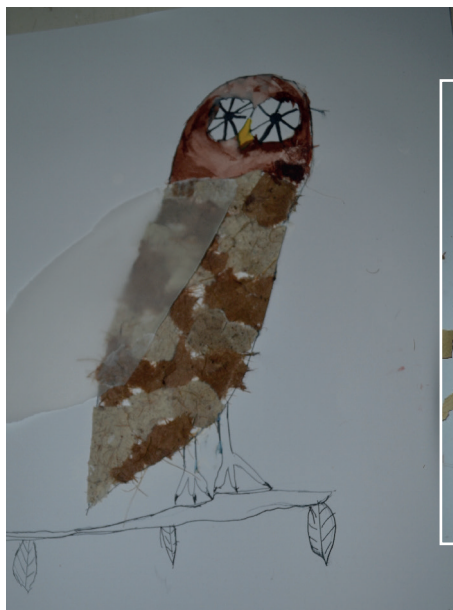

Atlas Parku Krasnohradzkiego

Projekt stworzył możliwość znalezienia artystycznego języka opowieści o naturze. Przygotowana została publikacja pt. „Atlas Parku Krasnohradzkiego. Ptaki” do której materiał gromadzony był podczas zajęć edukacyjnych prowadzonych przez doświadczonego ornitologa. Warsztaty plastyczne pozwoliły dzieciom wykonać rzeźby i rysunki poszczególnych ptaków, które stały się materiałem ilustracyjnym Atlasu. Atlas przedstawia 14 różnych ptaków wraz z opowieściami o ich życiu i zwyczajach. Opracowana publikacja jest pomocą dydaktyczną przy prowadzeniu lekcji przyrody.

W warsztatach brała udział stała, 10-osobowa grupa dzieci w wieku 10-13 lat ze szkół podstawowych w Sejnach i Gibach.

Wyznaczona została też ścieżka edukacyjna Krasnohradzkiego Parku, przeznaczona dla szerokiego grona odbiorców, przede wszystkim dla grup szkolnych i turystów odwiedzających Krasnohradę przez cały rok.

Wielka Księga Sześciu Jezior

Projekt objęty Patronatem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie”. Uczestnikami przedsięwzięcia byli mieszkańcy wiosek wokół Krasnogrudy: dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy, zaangażowani w działania krasnogrudzkich pracowni edukacyjno-artystycznych. Multimedialna księga przygotowana została na podstawie opowieści najstarszych mieszkańców regionu (historie osobiste, legendy i baśnie), które tworzą historię jezior, nad którymi żyją od pokoleń. Materiał zbierany był przez najmłodszych uczestników projektu. Powstała publikacja jest znakomitym przykładem międzypokoleniowego przekazu i promocji miejsca.

otwarta na nowe zbierane – wkrótce historie, opowieści, legendy...

PREZENTACJA PODCZAS KRASNOGRUDZKIEGO DNIA DZIECKA
31 MAJA 2015

Michalina Marcinkiewicz / Żegary

CHEŁBYŚMY ZAPYTAĆ JAKIE PANI JEZIORA ZNA TU W OKOLICACH KRASNOGRUDY?

Wszystkie znam. Tak, pamiętam wszystkie, no wie nasz Sztabinek, a tu to Dumbelek nazywają go. To jezioro tak nazywają od dawna, bo wie jest ono bardzo małe i ma nieczyste dno, widzi jest takie wcale wąskie, teraz zrobiło się trochę szersze, jest odnoży jeziora Sztabinek. To jest już duże jezioro i bardzo czyste, jak ja przyszedłam pięćdziesiąt siedem lat jak tu jestem. A mój mąż był rybakiem i bardzo dużo wiedział o tych jeziorach, ale już go dawno nie ma, zginął w wypadku. W tym jeziorze Dumbelek to słabe ryby, pełno trawy, moczarki, a ryby to są naprawdę niesmaczne. Sztabinek to bardzo czyste jezioro z twardym brzegiem, tam są działki na zewnątrz, bo ja wykupiłam cały brzeg jak sprzedawałam, tu pół jeziora mojego. Tam ryby dobre, można łowić, brzeg piękny, plaża słiczna. Tu czysto, jezioro nie zarosnięte to mój zięciulek nasadził tych brzoź, ale nie trzewił tych brzoź to one zarosły i stoją takie małutkie. Nie mają już 20 lat. W tym jeziorze są węgorze, tu są nawet te duże takie ryby rzeźne, nie wiem skąd się tu wzięły. Chyba że pod wodą jest jakiś dopływ. Mój mąż mierzył tu głębokość jeziora, sześćdziesiąt siedem metrów, do bardzo głęboko. A tu to co, Dumbelek ma dwa metry. Tam to wszystkie ryby, tylko zapominam nazw tych ryb, bo już ja za stara jestem żeby wszystkie przypominać. Ale bardzo dużo jest tu tych ryb, bardzo dużo gatunków.

I dobrych ryb, bo one są smaczne. Ludzie tylko zaścianają ten brzeg. My tam nie wyganiamy ludzi z naszego brzegu, jak chcą to niech się kąpią.

A JESZCZE JAKIE JEZIORA PANI PAMIĘTA?

Galadus. Ono jest głębokie bardzo i duże. To największe jezioro w okolicy. I jest jego dużo w Litwie. Ja byłam w Litwie i tam tak samo jak tu w Żegarach. Te wszystkie brzegi i drzewa takie samitki. To tylko granica fizyczna, a natura taka sama wszędzie. Granica się natury nie podzieli. Ja tam specjalnie pojechałam, jak byłam młodszą to wszędzie jeździłam. Teraz nie żaluję, już nie mogę, siły nie te. To jezioro to jest bardzo rybne. Tu i sieja i sielawa i karp i wszystkie inne gatunki. Szczupak, tak bardzo dużo szczupaka było jak mój mąż żył jeszcze. Teraz to wszystko wypłali i nie żałował. Nie widziałam żeby żarybiali, a z mężem żyłam 20 lat i widziałam jak to się robi. Przecież to nie jest tak, że przyniósł w wiadrze, wrzucił i już jest. Teraz mówią że tu to mało ryb jest, a jak mój mąż żył to było ich bardzo dużo. Bo dawniej żarybiali tak mniej więcej co trzeci rok. Niewiód szedł dwa razy do roku. Na Galadusi jest taka mała wyspka, jak ja tu przyszedłam to były tu trzy takie wyspki. Te wszystkie wyniszczyły te czarne gawrony, one jak się zruziły wszystko do zera wyczyściły. Teraz została tylko jedna wyspa, tą którą widać. Teraz jest już bardzo mizerna. Pewnie tam drzew nie ma. Dawniej to tam było bardzo pięknie. Ten cały właściciel broni tego jeziora żeby nie wyniszczyli. Może wyniszczyli już te gawrony bo ich nie widać już teraz.

Jest też jezioro Duś, ale to już w Litwie. Dusja jest bardzo duża, ale Dusja to ja nie widziałam.

A JESZCZE JAKIE MAŁE JEZIORO JAK SIĘ JEZDZI DO KRASNOGRUDY, TAM SIĘ TYLKO WIEDZA NA GÓRKE I PO LEWEJ STRONIE, JAK ONO SIĘ NAZYWA?

Po lewej stronie to **Dusajek**. To też głębokie dosyć. Ale ono brudne to jezioro, tam te trawy, to wszystko, tam nikt nie robił. Ryby niby tu łowią jakubowscy, ale ja nie wiem jak oni tam. Przecież to zarosnięte tak że mało tam jest tej wolnej wody. Bo one tam mają brzeg od razu głęboki, bo tam moje pole było, tam pierwsza działka. Dlatego ja wiem jak tam jest. Tam nie było możliwości żeby tam wejść, żadnym prawem, bo tam jak wędziesz to i utopisz się. Tak głęboko. I tam wszędzie tak, tylko z tamtej strony to jest tak, może tam kto zwał, ale może to było tak. Tam kąpać się, bo tam można wejść. Tam nunde podłożo. Bo ja tam nawet byłam, raz byłymy przypadkowo żeby pokąsać się ale to jak jeszcze młoda byłam.

A TE JEZIORA TO JAKIE JESZCZE PANI PAMIĘTA?

Tu jest drugi **Dusajek**, **Dusulukas**. Po łowisku, wie tu już przekształcają na polskie ale wie to już nie przekształca bo to już jest w archiwach. I to nie nic się nie zrobi, pomimo to przekształcają, chcą żeby wszystko było polskie, ale tu nie wszystko polskie. A tamten **Dusulukas** to Żegarskie jezioro, tam w Żegarach jak mój mąż zginął, działek zmarł, tabelki zmarły, to ja chciałam bo wie myślny mieli brzegowe 60 metrów, to im zezwolić że ja dużo brzegowego będę miała. Z tamtej strony to wie, zją ci starowiery, tu z tej strony. To oni nie wzięli też, oni przechowywali te tabele i kłamali, schowali ale później te tabele się zniszczyły. Oni te Polacy spłacali że te jezioro, ja bym dostała trochę, a jak nie to tego brzegowego ja bym całą życie mogła łowić ryby. A teraz to nic, ani brzegowego ani pieniędzy. I nikt nie dostał, wie. Po co im te jeziora.

POLSKO-UKRAIŃSKIE WARSZTATY ANIMACJI FILMOWEJ „MISTERIA DZIECIŃSTWA”

W dniach 12-22 września 2016 r. w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrodzie odbyły się warsztaty animacji filmowej zatytułowane „Misteria dzieciństwa”, które były spotkaniem polskiej i ukraińskiej młodzieży we wspólnej, twórczej pracy.

Wraz z zaproszonymi artystami, zarówno z Polski jak i Ukrainy, młodzież tworzyła wspólnie „Księgę Dzieciństwa” – ręcznie pisana i ilustrowana – oraz krótki film animowany. Ich tematem były misteria dzieciństwa, a więc różne elementy, które składają się na świat dziecka – bajki, kołysanki, wyliczniki, zabawki, gry i zabawy oraz ważne zapachy, dźwięki, smaki i kolory.

W warsztatach brała udział młodzież, która uczestniczy w programach edukacyjnych Fundacji i Ośrodka Pogranicza w Sejnach, w ramach których poprzez działania artystyczne, spotkania z ludźmi i zdobywanie wiedzy poznaje historię i tradycję swojego miejsca – wielokulturowego polsko – litewskiego pogranicza. Do wspólnej przygody artystycznej zaprosili oni swoich rówieśników ze Lwowa – grupę młodzieży, która uczestniczy w programach edukacyjno-artystycznych Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo- Wschodniej. Obie grupy łączy wspólna pasja poznawania historii i kultury miejsca, w którym żyją oraz zamiłowanie do działań artystycznych. Temat związany z dzieciństwem, zarówno młodzieży jak i ich dziadków i rodziców, był punktem wyjścia do wzajemnego poznania kultury i tradycji, z których pochodzą uczestnicy i inspiracją do pracy artystycznej, która o tych tradycjach opowiada.

Jesienne spotkanie w Międzynarodowym Centrum Dialogu poprzedziły przygotowania obu grup, które przygotowując się do wspólnej pracy zbierały materiały, przeprowadzały rozmowy z rodzicami i z dziadkami, przypominały sobie swoje dziecięce filmy i książki, tak aby móc pełnić rolę przewodnika po tych tematach podczas wspólnej pracy nad Księgą Dzieciństwa oraz animacją filmową.

Prace warsztatową, która obejmowała wprowadzenie młodzieży w technikę animacji poklatkowej, pracę plastyczną nad przygotowaniem materiałów do animacji, tworzenie i nagrywanie dźwięku, warsztaty teatralne, warsztat pieśni oraz warsztat opowieści, w ramach którego powstawały teksty do Księgi Dzieciństwa, prowadzili artyści oraz doświadczeni edukatorzy związani z Fundacją Pogranicza i Centrum Historii Miejskiej we Lwowie – Bożena Szroeder, Weronika Czyżewska-Poncyliusz, Wiesław Szumiński, Anna Valigore, Patryk Masłowski, Chrystyna Boyko, Roman Dzvonkovskij, Sophia Filipchuk, Tetiana Popowycz oraz Oksana Demkiw. W programie spotkania znalazły się też zajęcia dotyczące historii i tradycji polsko – litewskiego pogranicza oraz wielokulturowego Lwowa, które przygotowała młodzież. Wieczorami uczestnicy warsztatów oglądali wspólnie najwybitniejsze przykłady animacji filmowej.

Animacja „Misteria dzieciństwa”, która powstała podczas warsztatów to opowieść o zapamiętanym świecie dzieciństwa umieszczona symbolicznie w przestrzeni dwóch kamienic – sejneńskiej i lwowskiej. Powstał z okruszków rodzinnej pamięci, które odnaleźli uczestnicy projektu, dawnych kołysanek, wyliczanek i bajek, historii o grach i zabawach, dziecięcych strachach i kryjówkach, ukochanych smakach i zabawkach dzieci, rodziców i dziadków. Te wspomnienia przeplatają się i współbrzmia w kolejnych obrazach animacji. Film wieńczy scena, w której pojedyncze elementy dziecięcych wspomnień, w postaci małych pakunków, unoszone są przez bociany w świat. Wszystkie elementy plastyczne do filmu, dźwięk i sama animacja stworzone zostały przez młodzież. Jest to więc zapis przygody artystycznej i ważnego doświadczenia jakim było zgłębianie tematu dzieciństwa poprzez osobiste spotkanie z rówieśnikami z Polski i Ukrainy oraz rodzinną pamięcią.

Podsumowaniem projektu była uroczysta prezentacja, która odbyła się w dniu 20 września 2016 r. w Białej Synagodze w Sejnach. Powstała wystawa, na którą składały się karty polsko-ukraińskiej Księgi Dzieciństwa oraz różne elementy scenografii do animacji filmowej, które młodzież wykonała w ramach warsztatów plastycznych.

Prezentację wspólnie prowadziła młodzież ze Lwowa i z Sejn. Opowieść o wspólnym projekcie, jego różnych etapach i elementach zabrzmiała w języku polskim i ukraińskim. W tym dwugłosie młodzież opowiedziała o swoich spotkaniach z rodzicami i dziadkami w Sejnach i we Lwowie, o pracy nad tematem dzieciństwa, która poprzedziła te dziesięciodniowe warsztaty, o wspólnym spotkaniu w Krasnogrudzie, o różnorodnych warsztatach artystycznych, w których razem uczestniczyli i o ich efektach – Księdze Dzieciństwa i krótkim filmie animowanym, pt. *Misteria Dzieciństwa*. Odczytane zostały fragmenty tekstów literackich zawartych w *Księdze Dzieciństwa*, po raz pierwszy zaprezentowana została zmontowana i udźwiękowiona animacja filmowa, zabrzmiały też pieśni, których wzajemnie uczyła się od siebie młodzież na warsztatach śpiewu. Na zakończenie wszyscy goście otrzymali podarunki – małe torebeczki, które ręcznie wyszywała młodzież, w których znajdowały się malowane na kamyczkach ilustracje.

Materiały powstałe w trakcie projektu – animacja filmowa, pt. „*Misteria Dzieciństwa*” oraz zdigitalizowana *Księga Dzieciństwa* – udostępnione zostały na płytach CD i stanowią przydatne narzędzie edukacyjne dla nauczycieli i animatorów w Polsce i Ukrainie. Zarówno Pogranicze jak i Centrum Historii Miejskiej zamierza wykorzystywać je w swojej dalszej pracy edukacyjnej.

Projekt „*Misteria dzieciństwa*” zainicjował proces wymiany doświadczeń i długofalowej współpracy między instytucjami partnerskimi. Był on bardzo ważnym doświadczeniem dla młodego zespołu ukraińskiego, które zaowocowało długofalowym programem edukacyjno-artystycznym, prowadzonym obecnie w Centrum Historii Miejskiej we Lwowie.

Informacje o przebiegu projektu ukazywały się na bieżąco na stronie Pogranicza oraz Centrum Historii Miejskiej. Projekt współfinansowany był przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Polsko-ukraińska współpraca młodzieży” oraz Narodowe Centrum Kultury w ramach programu „Polsko-ukraińska wymiana młodzieży”.

ATLANTYDA POGRANICZA – TRANSGRANICZNY SZLAK KULTUROWY

„Atlantyda Pogranicza – transgraniczny szlak kulturowy” jest trzyletnim (2013-2015) projektem współpracy transgranicznej pomiędzy partnerami z Polski (Ośrodek „Pogranicze-sztuk, kultur, narodów”, Fundacja Pogranicze), Litwy (Muzeum Regionalne w Kedainach), Rosja – Obwód Kaliningradzki (Kaliningradzki Związek Pisarzy), którego celem jest stworzenie wspólnego szlaku kulturowego, od Sejny i Krasnogrudy przez Kėdainiai i Czystie Prudy, do Kaliningradu wraz z oznaczeniem miejsc i obiektów, ważnych kulturowo. Rezultatem projektu będzie opracowanie przez młodzież i ich nauczycieli przewodnika po polsku, litewsku, rosyjsku i angielsku oraz przygotowanie na bazie tego materiału wystawy „Atlantyda Pogranicza”. W projekcie bierze udział młodzież (16-18 lat, po ok. 10 osób z każdego uczestniczącego kraju), która została zaangażowana w opracowywanie i tworzenie materiałów do publikacji i wystawy oraz warsztaty artystyczne. Praca z młodzieżą odbywa się w formie różnorodnych warsztatów edukacyjno-artystycznych (warsztat dziedzictwa kulturowego, warsztat fotograficzny, warsztat ceramiczny, warsztat słowa, warsztat poezji, warsztat archeologiczny, warsztat przyrody, warsztat teatralny, warsztat muzyczny, warsztat książki), mających miejsce w każdym z trzech krajów (Sejny, Kėdainiai, Kaliningrad). Celem warsztatów jest poznawanie wspólnego dziedzictwa kulturowego regionu oraz krajobrazu kulturowego pogranicza, z którego pochodzą. Zarówno przewodnik

jak i wystawa stanowiąc będą materiał pomocniczy dla nauczycieli i przyszłych przewodników po tym szlaku kulturowym z trzech krajów – Litwy, Polski i Rosji.

Program „Atlantyda Pogranicza” pozwala, zarówno młodzieży jak i nauczycielom biorącym udział w tej trzyletniej przygodzie edukacyjno-artystycznej, zdobyć wiedzę o sąsiadach z drugiej strony granicy, o kulturach mniejszości narodowych i wyznaniowych, o tradycjach dialogu i tolerancji pogranicza polsko-litewsko-rosyjskiego. Dla wszystkich uczestników program jest szansą kształcenia, podróży i nawiązywania kontaktów z partnerami z innych krajów, jednocześnie ugruntowując ich tożsamość, związki z regionem i miejscem z którego się wywodzą.

W pierwszym półroczu 2015 roku trwały ostatnie działania zwieńczające projekt, miały miejsce trzy spotkania nauczycieli z trzech krajów w Krasnogrudzie, Kiejdanach i Kaliningradzie. Jako rezultat spotkań powstały przykładowe scenariusze lekcji odnoszące się do trzech w/w obszarów. W przyszłości mogą one być wykorzystywane w edukacji szkolnej. W okresie od 15 do 20 czerwca odbył się podsumowanie projektu Atlantyda Pogranicza. Wielomiesięczna praca nad studiowaniem, gromadzeniem i opracowaniem materiałów do stworzenia szlaku kulturowego została zakończona wydaniem publikacji promocyjnej w trzech językach, zwieńczającej badania prowadzone przez młodzież. Finałem projektu była podróż 30 osobowej grupy uczestników szlakiem od Krasnogrudy, przez Kiejdany do Kaliningradu oraz wydanie czterojęzycznego przewodnika pt. „Atlantyda Pogranicza”. Autorami tekstów dotyczących poszczególnych miejsc na nowoutworzonym szlaku kulturowym są młodzi uczestnicy projektu.

Więcej o projekcie pod adresem:

http://pogranicze.sejny.pl/atlantyda_pogranicza___transgraniczny_szlak_kulturowy,1486.html; www.borderlandatlantis.net

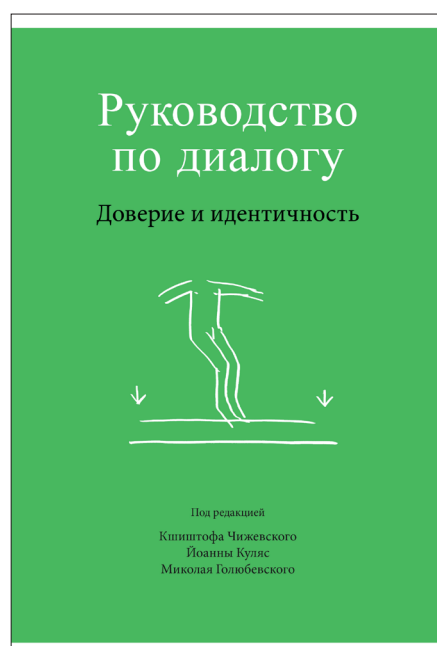

PODRĘCZNIK DIALOGU. ZAUFANIE I TOŻSAMOŚĆ. WYDANIE W JĘZYKU ROSYJSKIM.

Podręcznik Dialogu jest inspirowany myślą Czesława Miłosza – praktyka i teoretyka dialogu. Spełnia postulat wyrażony przez poetę w książce *Rodzinna Europa*: postulat budowania wielokulturowego i wielonarodowego porozumienia na pograniczu polsko-litewsko-białoruskim oraz na pograniczach w całej Europie. Takie pogranicza przebiegają nie tylko wzdłuż granic terytorialnych, ale także wewnątrz państw. Czesław Miłosz zachęcał do uświadamiania sobie istnienia tych pogranicz i promował ideę dobrego sąsiedztwa.

Właśnie idea dobrego sąsiedztwa jest fundamentalną wartością, wokół której koncentrują się polifoniczne głosy *Podręcznika Dialogu*. *Podręcznik Dialogu* jest zwieńczeniem wieloletniego programu Fundacji Pogranicza – Sympozjonu NOWA AGORA. Książka stanowi wkład kultury polskiej w budowanie wspólnotowości europejskiej i porozumienia między narodami. Głównym celem tego kulturalno-edukacyjnego projektu jest szerzenie nowych praktyk i nowej refleksji nad dialogiem międzykulturowym. Publikacja zaprasza czytelników do debaty o dzisiejszych społeczeństwach wielokulturowych w Europie i w jej sąsiedztwie oraz o sposobach wprowadzania idei dialogu międzykulturowego w życie. *Podręcznik* nie tyle teoretyzuje, ile przedstawia i promuje dobre praktyki – na przykładzie interesujących i zwieńczonych sukcesami projektów z dziedziny edukacji i kultury w społecznościach wielokulturowych, wielojęzycznych, wieloetnicznych i wielowyznaniowych.

Podręcznik Dialogu jest symboliczną „nową agorą” – przestrzenią spotkania i dyskusji ludzi różnych profesji i narodowości w celu wymiany doświadczeń i myśli związanych z wyzwaniem dialogu międzykulturowego. *Podręcznik Dialogu* jest skierowany przede wszystkim do studentów i młodych praktyków dialogu. Można go wykorzystywać do zajęć akademickich, jednak jego podstawowym przeznaczeniem jest przystępne angażowanie szerokiego grona odbiorców w ideę sąsiedztwa. Książka ma na celu promowanie idei sąsiedztwa

również poza kręgami akademickimi, a wśród praktyków dialogu takich, jak animatorzy kultury i liderzy organizacji pozarządowych z całego świata.

Definiowane są nawet najbardziej elementarne terminy ze względu na potencjalnych odbiorców spoza europejskiego kręgu kulturowego. Wokół naczelnej idei sąsiedztwa zebrane jest szerokie spektrum zagadnień i problemów.

Podręcznik Dialogu gromadzi ponad 40 artykułów. Publikacja stanowi refleksję nad problematyką dialogu międzykulturowego w krajach Europy Środkowej (Polska, Bośnia i Hercegowina, Serbia, Chorwacja, Rumunia, Litwa), Europy Zachodniej (Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Hiszpania, Finlandia, Grecja), Bliskiego Wschodu (Izrael, Iran, Irak), Kaukazu (Gruzja, Azerbejdżan, Armenia, Czeczenia), Afryki Północnej (Maroko) oraz Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Podręcznik Dialogu jest projektem interdyscyplinarnym, bowiem łączy teorię dialogu międzykulturowego i prezentuje przykłady projektów artystycznych oraz praktyki dobrego sąsiedztwa.

Do tej pory *Podręcznik dialogu* ukazał się w języku polskim i angielskim. Jego wersja rosyjska była bardzo wyczekiwana w krajach byłego Związku Radzieckiego, a także tam gdzie język rosyjski jest językiem komunikacji.

Spotkanie promocyjne miało miejsce 4 marca w Domu Polski Wschodniej w Brukseli, gdzie odbyła się debata „Etos dialogu wobec kryzysu tożsamości i zaufania.” Udział w spotkaniu wzięli Krzysztof Czyżewski, Jelena Czyżowa i Selim Chazbijewicz.

W czerwcu (24-26) w Centrum Dialogu Międzykulturowego DOM MENDEL-SOHNIA w Olsztynie odbyło się seminarium „Regiony pogranicza Europy – różnorodność – rozwój”.

Podczas którego odbyła się debata poświęcona *Podręcznikowi dialogu: Tożsamość i zaufanie*, z udziałem Krzysztofa Czyżewskiego i Kazimierza Brakonieckiego, prowadzona przez Alinę Kuzborską.

„OPOWIEŚCI O WSPÓŁISTNIENIU 2015” W PARTNERSTWIE Z OŚRODKIEM „POGRANICZE – SZTUK, KULTUR, NARODÓW”

Kawiarnia Literacka „Piosenka o porcelanie”

Kontynuowano realizowany od trzech lat program wieczorów autorskich Kawiarnia Literacka „Piosenka o porcelanie”. Spotkania w formie kawiarni literackiej wzbogacone były o czytanie fragmentów literatury, projekcje filmowe, prezentacje muzyczne i multimedialne. Od roku 2014 program ten ma charakter cyklu tematycznego zatytułowanego „Opowieści o współistnieniu”, którego warstwa narracyjna opiera się na debacie o inności, obcości oraz odniesieniach do semantyki słowa most w kontekście kultury jej wartości i tradycji.

Gośćmi spotkań byli pisarze, artyści, badacze, podróżnicy, ludzie świata kultury:

- 17 I – Tragedia grecka a japoński teatr noh – spotkanie z Jadwigą Rodowicz;
- 25 I – Inny/Inna – Człowiek/Natura w epoce antropogenu – spotkanie z Edwinem Bendykiem;
- 21 II – Wokół Ksiąg Jakubowych – spotkanie z Olgą Tokarczuk;
- 19 IV – Przez krzywe zwierciadło. Podróż ku polsko-żydowskiemu pojednaniu – spotkanie z Louise Steinman;
- 6 VII – Pokaz filmu „Karski i władca ludzkości”, po projekcji spotkanie z reżyserem Sławomirem Grünbergiem;
- 7 VII – Jerozolima, rozdarte miasto – spotkanie z Meronem Benvenistim pisarzem i politologiem z Jerozolimy;
- 13 VII – Polska zerwanego mostu – wyzwanie dla kultury. Spotkanie – Izabella Cywińska połączone z prezentacją autobiografii „Dziewczyna z kamienia”;
- 19 VII – Ukraina – Zerwany most/spotkanie z Timothyem Snyderem, historykiem zajmującym się Europą Środkową i Wschodnią;

- 26 VII – „Będę Cię prześladował moją trudną miłością”. O przyjaźni Zbigniewa Herberta i Czesława Miłosza – spotkanie z Andrzejem Franaszkiem;
- 1 VIII – „Celan – poeta zerwanego słowa” – spotkanie z Pawłem Piszczatowskim autorem książki „Znacze//nie wiersza. Apofazy Paula Celana”;
- 2 VIII – „Majdan, czyli kruchy cud solidarności” – spotkanie z Marci Shore, spotkanie z historykiem zajmującym się Europą Środkową i Wschodnią;
- 9 VIII – „Ginczanka – zerwana nić poezji” – spotkanie z Piotrem Mitznerem polskim teatrologiem, poetą, eseistą, pisarzem i profesorem nauk humanistycznych;
- 5 XII – „Most heretyków, czyli o Festiwalu Kultury żydowskiej w Krakowie” – spotkanie z Januszem Makuchem współtwórcą i dyrektorem Festiwalu;
- 29 XII – Płynna tożsamość. Przeszłość i przyszłość w rysunkach dzieci reprezentujących zanikające kultury. Spotkanie ze Sławomirem Brzoską polskim artystą współczesnym, performerem, podróżnikiem, profesorem sztuk plastycznych.

Pogranicze zaprasza na spotkanie z cyklu "Opowieści o współtństwie"

WSPÓLNOTA OPOWIEŚCI – KSIĘGI JAKUBOWE

Gościem spotkania będzie: **Olga Tokarczuk**

Pisarka i poetka, autorka m. in. powieści "Podróż ludzi księgi", "Bieguni", "Prowadź swój pług przez kości umarłych" i "Księgi Jakubowe".

Spotkanie poprowadzi: **Krzysztof Czyżewski**

Międzynarodowe Centrum Dialogu, Kawiarnia "Piosenka o Porcelanie", Krasnogruda
21 lutego (sobota) 2015 r. godz. 17.00

Sejmik Literacki

W Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie odbyło się kolejne trzecie spotkanie cyklicznego programu Pogranicza „Sejmik Literacki” spotkanie tłumaczy z Polski i Litwy organizowany przez Związek Pisarzy Litwy oraz Fundację Pogranicza i Ośrodek „Pogranicza – sztuk, kultur, narodów” w Sejnach. W ramach spotkania odbywały się warsztaty translatorskie, wykłady literackie seminaria prowadzone przez tłumaczy i znawców literatury z Litwy i Polski.

Zorganizowano wieczór poezji litewskiej z udziałem pisarzy i ich tłumaczy. Gośćmi spotkania byli: Rasa Rimickaitė – tłumaczka literatury pięknej, Attaché ds. kultury Republiki Litewskiej w RP, Antanas A. Jonynas – poeta, tłumacz, prezes Związku Pisarzy Litwy oraz Birutė Jonuškaitė – pisarka, tłumaczka, wiceprezes Związku Pisarzy Litwy, Vytyrys Jarutis, Eugenijus Ališanka, Vladas Braziūnas, Irena Aleksaitė, Gintaras Grajauskas, Kazys Uscila, Dainius Gintalas, Ričardas Šileika, Mindaugas Valiukas, Sigitas Birgelis, Agnieszka Rembiałkowska, Alina Kuzborska, Jonas Jankauskas, Tomasz Błaszczak, Paulina Ciucka.

Pracownie Krasnogrudzkie

- **Pracownia Muzyki Miejsca** – praca skupiona na poszukiwaniu nowej formy dla litewskiej tradycji Sutartines. Warsztat muzyczny prowadzony dwutorowo – praca zespołowa nad śpiewem i brzmieniem instrumentalnym;
- **Pracownia Przyrody** – zajęcia skupione wokół tematów związanych z “rytmem” natury, zgłębianiem rytuałów i obrzędów związanych z Ziemią i kalendarzem przyrodniczym – czterema porami roku. Praca polega na odnajdywaniu w/w wątków w mitologiach, lokalnych legendach, ustnej tradycji;
- **Pracownia Ziemi – Mali Przyrodnicy** zajęcia dla najmłodszych wprowadzające w świat przyrody Parku Krasnogrudzkiego. Dzieci poznają rytuały i obrzędy związane z rytmem przyrodniczym Ziemi.
- **Pracownia Spiżarnia Krasnogrudzka** – wielopokoleniowa pracownia z udziałem mieszkańców Krasnogrudy i okolic, odnosi się do świata medycyny ludowej, zbiera informacje o ziołach, roślinach leczniczych, uczy poznawania i stosowania ziół występujących w okolicznych ogrodach, lasach, łąkach do różnorodnych celów.
- **Pracownia Dźwięku** – uczestnicy zapoznają się z podstawowymi zasadami pracy z dźwiękiem z zakresu akustyki, realizacji nagrań terenowych (ang. field recording), realizacji nagrań efektów dźwiękowych, dźwięku w filmie i ze sprzętem technicznym służącym do realizacji nagrań terenowych. Tematami zajęć były: Rejestratory audio, mikrofony i ich rodzaje. Dodatkowo przeprowadzone zostały warsztaty z dziedzin akustyki, elektroakustyki oraz psychoakustyki.
- **Pracownia Biblioteka Mostu** swoje działania skupia na tworzeniu tematycznej kolekcji zbiorów. Pracownia gromadziła i opracowywała zbiór odnoszący się do zagadnień takich jak: most, współistnienie, inność, obcość, Medea i Argonauci, starożytna Grecja, Kolchida, misteria i teatr antyczny, mit i kultura.

- **Pracownia Tkania** – uczestnicy zapoznają się z tradycjami tkackimi naszego regionu: tkanina polska, litewska i białoruska, dwuosnowowa, podwójna i tzw. sejpaki. Odbywają się spotkania z etnografami z regionu.
- **Pracownia Głębokiej Pieśni** – odnosi się do bardzo bogatej tradycji pieśni tego regionu – pieśni litewskich, białoruskich, żydowskich, Rosjan starobrzędowców a także polskich. Pracownia prowadzi warsztaty śpiewu i przygotowuje repertuar pieśni pod kątem kalendarza liturgicznego oraz przyrodniczego.
- **Pracownia Misteriów Dzieciństwa** – odwołuje się do czasów dzieciństwa i zbiera pojęcia związane z matecznikiem, domem i gniazdem. Zajmuje się także doświadczeniem przekroczenia progu domu, wyjścia w świat i pierwszego zetknięcia z innością. Zbiera materiał na temat: kołysanki, wyliczanki, gry, zabawy, strachy i lęki, bajki na dobranoc, zabawki, piastunki, sekrety.
- **Pracownia Maski** – zajmuje się wykonywaniem masek ceramicznych w nawiązaniu do mitu o Argonautach. Warsztatom praktycznym z ich projektowania, wypalania i szkliwienia towarzyszą zajęcia tematyczne: rzeźba ceramiczna, malarstwo na ceramice, majolika.
- **Pracownia Słowa i Opowieści** – zajęcia poświęcone są dwóm wielkim archetypom-symbolom naszej kultury pojęciom: Most oraz Obcy/a – Inny/a – Swój/a. Uczestnicy poprzez przywoływanie osobistych doświadczeń momentu przejścia i poszukiwanie elementów jego rytuału, kreują własną opowieść o „Niewidzialnym Goście”.
- **Pracownia Filmowa** – skupiona jest na uczeniu posługiwania się językiem filmu prowadzącym do tworzenia realizacji związanych z innością, wykluczeniem, trudnymi relacjami. Zajmuje się pracą dokumentacyjną.

AKADEMIA BUDOWNICZYCH MOSTÓW – WARSZTATY, STAŻE, WIZYTY STUDYJNE

Pozaszkolne formy działalności artystycznej i kulturalnej. Oferta programowa dla różnych grup wiekowych młodzieży szkolnej i akademickiej, związane z dziedzictwem kulturowym pogranicza, życiem i twórczością Czesława Miłosza, relacjami sąsiedzkimi polsko-litewskimi oraz przedwojenną historią Krasnogrudzkiego dworu. Zajęcia edukacyjne wykorzystujące aktywność artystyczną jako narzędzie przekazywania wiedzy o obyczajach, tradycjach dawnych i współczesnych mieszkańców pogranicza (tradycje polskie, żydowskie, Rosjan starowierców, litewskie, Białorusinów, muzułmanów i ewangelików).

PROGRAM WYDAWNICZY

W serii **Meridian**, prezentującej twórczość wybitnych autorów z Europy Środkowowschodniej ukazały się:

- **Arczil Kikodze „Ptaki i ludzie”**

Ta książka to soczewka ornitologicznej lunety, przez którą z powodzeniem podgląda się również ludzkie sprawy. Bezsprzecznie jedna z najciekawszych gruzińskich powieści ostatnich lat, co potwierdzili krytycy przyznając jej w 2014 roku najważniejszą nagrodę literacką „Saba”.

- **Daniela Kapitánová „Samka Tale księga o cmentarzu”**

„Księga o cmentarzu” rozpętała na Słowacji burzę. Kiedy 1 kwietnia 2000 roku ukazała się po raz pierwszy jako powieść autorstwa Samka Tale, lekko upośledzonego mieszkańca słowacko-węgierskiego Komarna, zrazu wzięto ją za primaaprilisowy żart. Drukować bełkot cofniętego w rozwoju zbieracza makulatury? – pisali pierwsi krytycy, pomijając lekturę. Inni z kolei od razu ochrzczili książkę środkowoeuropejskim *Forrestem Gumpem*, słowackim *Szwejkiem* czy komarniańskim *Idiotą*.

- **Catalin Dorian Florescu „Jacob postanawia kochać”**

Powieść Catalina Doriana Florescu jest sagą rodziny Obertinów, osadników zwanych w Banacie Szwabami, choć od schyłku XVIII wieku przybywali tam z różnych regionów Europy zachodniej, tworząc barwny krąg kulturowy z Niemcami, Rumunami, Węgrami, Serbami, Cyganami...

- **Jaan Kapliński „Ojcu”**

Autor jest wybitnym pisarzem estońskim, poetą, filozofem, ekologiem i podróżnikiem. Książka jest opowieścią o skomplikowanej historii rodzinnej, o ojcu, który był Polakiem z rodziny frankistowskiej, zamęczonym w gułagu.

W serii poetyckiej **INICJAŁ**, której numerowane egzemplarze zawierają oryginalną grafikę, wykonaną ręcznie przez artystę plastyka Wiesława Szumińskiego, ukazały się:

- **Aleś Razanaŭ „Lot strzały”**

– z języka białoruskiego przełożyli
Jerzy Litwiniuk, Jan Maksymiuk, Adam Pomorski

Aleś Razanaŭ jest we współczesnej poezji białoruskiej twórcą nowatorskiego nurtu, łączącego hermeneutyczne tradycje poetyckie Zachodu i Wschodu

- **Marina Trumić „Pantofle dla Mona Lizy”**

– z języka chorwackiego przełożyła Danuta Cirlić-Straszyńska

Marina Trumić, pisarka, tłumaczka, dziennikarka, urodziła się w Belgradzie w 1939 r. Miastem jej dzieciństwa, młodości i dojrzałości było Sarajewo. Pisała poezję i prozę, eseje, szkice z podróży. Tłumaczyła literaturę polską, zwłaszcza poezję.

- **Janina Osewska „Tamto”**

Janina Osewska jest poetką i pedagogiem, łączącym swoją pracę zawodową z wieloma pasjami, w tym zwłaszcza z fotografią, podróżowaniem i animowaniem życia literackiego. Mieszka w Augustowie.

- **Jan Kasper „Wyznania dozorczy mrówek”**

Jan Kasper – poeta, nauczyciel polonista, reżyser i animator kultury. Pochodzi z Wielkopolski.

RAPORT FINANSOWY

Bilans sporządzony na dzień 31.12.2015

Wiersz	AKTYWA	Stan na koniec	
		roku poprzedniego	roku bieżącego
1	2		
A	Aktywa trwałe	6.206.307,71	6.020.119,67
I	Wartości niematerialne i prawne*	0,00	0,00
II	Rzeczowe aktywa trwałe, w tym środki trwałe	6.206.307,71	6.020.119,67
III	Należności długoterminowe*	0,00	0,00
IV	Inwestycje długoterminowe*	0,00	0,00
V	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe*	0,00	0,00
B	Aktywa obrotowe	718.086,32	606.060,87
I	Zapasy rzeczowych aktywów obrotowych	621.614,48	569.645,29
II	Należności krótkoterminowe	53.988,31	26.439,71
III	Inwestycje krótkoterminowe	38.340,77	5.833,11
1.	Środki pieniężne*	38.340,77	5.833,11
2.	Inne inwestycje krótkoterminowe*	0,00	0,00
IV	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe*	4.142,76	4.142,76
	Aktywa razem	6.924.394,03	6.626.180,54
Wiersz	PASYWA	Stan na koniec	
1	2	roku poprzedniego	roku bieżącego
A	Kapitał (fundusz) własny, w tym:	857.561,14	826.231,01
I	Kapitał (fundusz) podstawowy	394.839,93	857.561,14
II	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny*	0,00	0,00
III	Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	0,00	0,00
IV	Wynik finansowy netto za rok obrotowy*	462.721,21	-31.330,13
V	Wynik finansowy z lat ubiegłych*		
B	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	6.066.832,89	5.799.949,53
I	Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	647.000,00	550.000,00
II	Rezerwy na zobowiązania		
III	Inne zobowiązania*	72.942,05	47.158,83
IV	Rozliczenia międzyokresowe*	5.346.890,84	5.202.790,70
	Pasywa razem	6.924.394,03	6.626.180,54

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

za okres od 01.01.2015 do 31.12.2015

Rachunek zysków i strat na podstawie załącznika nr 4 ustawy o rachunkowości dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej

Pozycja	Wyszczególnienie	Kwota za rok poprzedni	Kwota za rok bieżący
1	2	3	4
A.	Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi, w tym zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)	1.361.715,83	1.148.997,25
I.	Przychody z działalności pożytku publicznego i zrównane z nimi:	1.361.715,83	1.148.997,25
1.	Przychody z nieodpłatnej działalności pożytku publicznego	1.116.366,24	994.668,68
2.	Przychody z odpłatnej działalności pożytku publicznego, w tym zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)	245.349,59	154.328,57
B.	Koszty podstawowej działalności operacyjnej	988.569,10	1.277.261,48
I.	Koszty działalności pożytku publicznego	988.569,10	1.277.261,48
1.	Koszty nieodpłatnej działalności pożytku publicznego	682.030,21	1.122.932,91
a)	Amortyzacja	108.093,74	158.449,47
b)	Zużycie materiałów i energii	420,31	78.945,38
c)	Wynagrodzenia oraz ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	39.561,12	402.210,93
d)	Pozostałe koszty	533.955,04	483.327,13
2.	Koszty odpłatnej działalności pożytku publicznego	306.538,89	154.328,57
a)	Amortyzacja	87.502,97	27.738,57
b)	Zużycie materiałów i energii	100.877,20	66.979,73
c)	Wynagrodzenia oraz ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	29.939,65	21.182,03
d)	Pozostałe koszty	88.219,07	38.428,24
C.	Pozostałe przychody i zyski, w tym aktualizacja wartości aktywów	214.130,22	160.461,66
D.	Pozostałe koszty i straty, w tym aktualizacja wartości aktywów	124.423,74	63.512,56
E.	Podatek dochodowy	132,00	15,00
F.	Wynik finansowy netto ogółem	462.721,21	-31.330,13
I.	Nadwyżka przychodów nad kosztami (wartość dodatnia)	462.721,21	0,00
II.	Nadwyżka kosztów nad przychodami (wartość ujemna)	0,00	31.330,13

Data sporządzenia: 28.03.2016 r.

INFORMACJE OGÓLNE:

- 1) *nazwa organizacji, siedziba i adres albo miejsce zamieszkania i adres oraz numer we właściwym rejestrze sądowym albo ewidencji,*
Fundacja Pogranicza, ul. Piłsudskiego 37, 16-500 Sejny
KRS 0000178248
- 2) *wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony,*
Czas trwania Fundacji jest nieograniczony.
- 3) *wskazanie okresu objętego sprawozdaniem finansowym,*
Okres objęty sprawozdaniem finansowym: 2015.01.01–2015.12.31
- 4) *wskazanie zastosowanych zasad rachunkowości przewidzianych dla jednostek mikro z wyszczególnieniem wybranych uproszczeń,*
Fundacja Pogranicza stosuje następujące zasady rachunkowości przewidziane dla jednostek mikro:
  - a) korzysta z niestosowania zasady ostrożnej wyceny,
  - b) sporządza sprawozdanie wg załącznika nr 4 do Ustawy o rachunkowości, z większą szczegółowością, wykorzystując wzór sprawozdania finansowego przygotowany przez Departament Pożytku Publicznego (stosownie do art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 ze zm. prowadzenie przez organizacje pożytku publicznego: nieodpłatnej działalności pożytku publicznego i odpłatnej działalności pożytku publicznego wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników każdej z tych działalności).
- 5) *wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności,*
Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności Fundacji w dającej się przewidzieć przyszłości oraz niewystępowania okoliczności wskazujących na zagrożenie dla kontynuowania działalności.
- 6) *omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), pomiaru wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru.*
Fundacja stosuje następujące metody wyceny:
  - a) Wartości niematerialne i prawne wycenia się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne.
  - b) Środki trwałe wycenia się według: cen nabycia (zakupu), kosztów wytworzenia pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne. Środki trwałe amortyzowane są według metody liniowej.
  - c) Należności wycenia się w kwotach wymagalnej zapłaty.
  - d) Środki pieniężne w pln wykazuje się w wartości nominalnej. Posiadane środki w euro wyceniane są według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego dzień wyceny.
  - e) Kapitały (fundusze) własne ujmuje się w księgach rachunkowych w wartości nominalnej, według ich rodzajów i zasad określonych przepisami prawa i statutu.
  - f) Zobowiązania wycenia się w kwotach wymagalnej zapłaty.
  - g) Rozliczenia międzyokresowe przychodów obejmują w szczególności wartość otrzymanych dotacji w części przypadającej na przyszłe okresy sprawozdawcze.

- h) Wynik finansowy podaje się zgodnie z załącznikiem nr 4 do ustawy (z większą szczegółowością – zgodnie ze specyfiką organizacji).

INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO BILANSU:

- 1) *kwota wszelkich zobowiązań finansowych, w tym z tytułu dłużnych instrumentów finansowych, gwarancji i poręczeń lub zobowiązań warunkowych nieuwzględnionych w bilansie, ze wskazaniem charakteru i formy wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo; wszelkie zobowiązania dotyczące emerytur oraz jednostek powiązanych lub stowarzyszonych są ujawniane odrębnie,*

Fundacja posiada zobowiązanie z tytułu zabezpieczenia spłaty pożyczki wekslem In blanco wystawionym dla Towarzystwa Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych SA w Warszawie z tytułu umowy pożyczki nr 2010/06/07. Na dzień 31.12.2015 wartość niespłaconej pożyczki wynosi 505.000,00 zł.

- 2) *kwota zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii,*

Organizacja nie udziela kredytów członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju.

- 3) *o udziałach (akcjach) własnych, w tym:*

- a) *przyczyna nabycia udziałów (akcji) własnych dokonanego w roku obrotowym,*
 b) *liczba i wartość nominalna nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów (akcji), a w przypadku braku wartości nominalnej, ich wartość księgową, jak też część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują,*
 c) *w przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego, równowartość tych udziałów (akcji),*
 d) *liczba i wartość nominalna lub, w razie braku wartości nominalnej, wartość księgową wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują.*

Organizacja nie posiada udziałów i akcji.

- 4) *uzupełniające dane o aktywach i pasywach*

Aktywa

Aktywa trwałe:

Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	5.872.798,39
Urządzenia techniczne i maszyny	42.452,28
Inne środki trwałe	104.869,00

Zapasy:

Produkcja w toku (książki)	50.081,74
Produkty gotowe	519.563,55

Należności krótkoterminowe obejmują:

Należności od pozostałych jednostek	18.637,71
Należności z tytułu podatków	7.802,00

Inwestycje krótkoterminowe obejmują:

Środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych i w kasie	5.833,11
Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe (ubezpieczenie mienia)	4.142,76

PasywaKapitał własny składa się z:

Fundusz statutowy	857.561,14
Wynik finansowe za rok obrotowy	-31.330,13

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania obejmują:

Zobowiązania z tytułu pożyczek	550.000,00
Zobowiązania z tytułu dostaw	40.319,29
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych	418,08
Niewypłacone wynagrodzenia UZ i UD	3.563,55
Pozostałe zobowiązania	2.857,91
Rozliczenia międzyokresowe przychodów	5.202.790,70

5) *informacje o strukturze zrealizowanych przychodów ze wskazaniem źródeł*Przychody działalności statutowej nieodpłatnej 994.668,68 udział procentowy – 86,57%

Wpłaty 1% podatku	11.416,40
Zbiórki publiczne	110,00
Darowizny pieniężne	101.752,93
Dotacje i środki instytucji publicznych na realizowane projekty	866.389,35
Pozostałe przychody (nagroda)	15.000,00

Przychody działalności statutowej odpłatnej 154.328,57 udział procentowy – 13,43%

Działalność wydawnicza	61.694,19
Bilety na wystawę	15.082,02
Warsztaty Pogranicza	42.298,45
Odpłatna działalność projektowa	35.253,91
Razem przychody działalności statutowej	1.148.997,25 100%

Pozostałe przychody finansowe:	8.168,30
Pozostałe przychody operacyjne:	160.461,60

6) *informacje o strukturze kosztów*Struktura poniesionych kosztów

Koszty zadań statutowych nieodpłatnych	1.106.418,64	82,02%
Koszty zadań statutowych odpłatnych	154.328,57	11,44%
Koszty administracyjne	16.514,27	1,22%
Pozostałe koszty operacyjne	14.138,88	1,05%
Koszty finansowe finansowe	57.541,92	4,27%
Suma kosztów	1.348.942,28	100,00%

W 2015 roku sposób przyporządkowanie ogólnych kosztów administracyjnych, który uwzględnia podział procentowy kosztów przypisanych do poszczególnych rodzajów działalności przedstawiał się następująco:

- koszty ogólnego zarządu – 6% (na podstawie proporcji powierzchni biura do całości obiektu),
- koszty działalności odpłatnej – 18% (na podstawie proporcji przychodów z działalności odpłatnej z roku poprzedniego),
- koszty działalności nieodpłatnej – 76%.

7) *inne informacje o istotnym wpływie na sytuację finansową organizacji*

Fundacja w 2011 r. zakończyła inwestycje w ramach projektu PL0346 „Międzykulturowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie” dotowanego z Funduszy Norweskich i EOG, Promesy MKiDN oraz środków własnych. W związku z tą inwestycją Fundacja w 2010 r. zaciągnęła krótkoterminową pożyczkę w wysokości 600.000,00 zł na finansowanie części wkładu własnego, którą zwiększono aneksem w 2011 do 700 000,00 zł i przekształcono w długoterminową. W lutym 2016 roku został podpisany kolejny Aneks wydłużający termin spłaty pożyczki do stycznia 2020 roku. Na dzień 31.12.2015 zadłużenie z tytułu pożyczki wynosiło 505 000 zł.

Sporządzono dnia: 28.03.2016